

Dosarul nr. 2ra-261/23
2-20097731-01-2ra-15022023

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. M. Alexei)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A. Malfi, V. Cotorobai, A. Braga)

DECIZIE

21 iunie 2023

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător

Judecători

Tamara Chișca-Doneva

Aliona Miron

Ion Malanciuc

Oxana Parfeni

Mariana Pitic

examinând recursurile declarate de către Anatolie Cojocaru și avocatul Andrei Starîi în interesele lui Anatolie Cojocaru,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Anatolie Cojocaru împotriva Liudmilei Cojocaru, intervenient accesoriu Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului Botanica mun. Chișinău cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor, încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor și

acțiunea reconvențională înaintată de Liudmila Cojocaru împotriva lui Anatolie Cojocaru, intervenient accesoriu Direcția asistență socială și protecția familiei Cimișlia cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor,

împotriva deciziei din 08 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care au fost respinse apelurile declarate de Anatolie Cojocaru și de către avocatul Andrei Starîi în interesele lui Anatolie Cojocaru și a fost admis apelul declarat de Liudmila Cojocaru, reprezentată de avocatul Valeriu Dumitriu, fiind casată parțial hotărârea din 22 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

constată:

La data de 13 august 2020, Anatolie Cojocaru a depus cerere de chemare în judecată împotriva Liudmilei Cojocaru, intervenient accesoriu Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului Botanica mun. Chișinău cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor.

În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că, a fost căsătorit cu Liudmila Cojocaru

și au divorțat la data de 14 ianuarie 2020, la Serviciul de stare civilă Botanica din mun. Chișinău. În căsătorie s-a născut copilul XXXXX, care se află la întreținerea sa, motiv din care consideră necesară încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor din contul pârâtei.

A invocat că la momentul depunerii cererii de chemare în judecată, nu dispune de informații despre locul de muncă și veniturile Liudmillei Cojocaru, motiv din care solicită stabilirea cuantumului pensiei de întreținere într-o sumă bănească fixă în mărime de 2000 de lei, ce constituie coșul minim de consum. Deși este destinată a satisface, în primul rând, nevoile alimentare ale copilului, totuși, obligația legală de întreținere a copilului este mult mai complexă decât o simplă îndatorire alimentară, pentru că are menirea de a procura celui îndreptățit resursele necesare împlinirii și a altor trebuințe, precum cele privind asigurarea unei instruirii corespunzătoare, a unei locuințe, a tratamentelor medicale.

Reclamantul consideră că suma de 2000 de lei este rezonabilă pentru a acoperi proporțional cheltuielile de întreținere a copilului, în situația în care prețurile la produsele alimentare și la articolele de îmbrăcăminte sunt în creștere. Cuantumul sumei bănești fixe încasate se determină de instanța judecătorească, ținându-se cont de starea materială și familială a părților, de alte circumstanțe importante și păstrându-se, dacă este posibil, nivelul anterior de asigurare materială a copilului.

A reiterat că, este oportun de a stabili domiciliul copilului minor XXXXX cu tatăl său, deoarece fiica este atașată de el și mai mult ca atât, când locuia cu mama sa Liudmila Cojocaru în Republica Italia, a fost deseori agresată de către concubinul acesteia.

Ana Cojocaru a menționat că are loc de muncă stabil, la fel are și loc permanent de trai, în curând fiica XXXXX va frecventa grădinița de la locul lor de trai.

A solicitat determinarea domiciliului copilului minor XXXXX, născută la XXXXX, cu tata și încasarea de la Liudmila Cojocaru în beneficiul său a pensiei pentru întreținerea copilului minor în mărime de 2 000 de lei lunar, până la atingerea majoratului.

La data de 22 octombrie 2020, prin încheiere protocolară a fost primită spre examinare acțiunea reconvențională depusă de Liudmila Cojocaru împotriva lui Anatolie Cojocaru, intervenient accesoriu Direcția asistență socială și protecția familiei Cimișlia cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor.

În motivarea acțiunii reconvenționale reclamanta a invocat că a încheiat cu Anatolie Cojocaru căsătoria în Republica Moldova, în anul 2013, iar în căsătorie la XXXXX s-a născut fiica XXXXX.

A relatat că la 14 ianuarie 2020, căsătoria fost desfăcută. Din anul 2017 soții Cojocaru s-au instalat cu traiul în Republica Italiană, iar în ultima perioada locuiau separat. La 08 iulie 2020, Anatolie Cojocaru a luat fetița fără acordul mamei și au venit în Republica Moldova. Pe cazul dat a depus la Jandarmeria și Poliția Italiană plângeri/denunțuri, iar de către autoritățile din Republica Italiană în privința lui Anatolie Cojocaru au fost pornite mai multe cauze penale cu privire la acuzarea acestuia de comiterea infracțiunilor de interferență ilegală în viața privată, răpirea și păstrarea

copilului minor în străinătate.

A susținut că, venind în Republica Moldova, de multe ori a încercat să ia legătura și să afle locul de domiciliu al fetei, însă Anatolie Cojocaru intenționat se ascunde împreună cu copilul, împiedicând-o să-și exercite dreptul de părinte, de a comunica cu copilul și de a-l educa. Pe cazul dat, în privința lui Anatolie Cojocaru la 28 septembrie 2020 a fost întocmit un proces-verbal cu privire la contravenție, în temeiul art. 64 din Codul contravențional. La fel, a depus mai multe plângeri la poliție, care la moment se află în proces de examinare.

Liudmila Cojocaru a solicitat ca determinarea domiciliului copilului minor XXXXX, născută la XXXXX, împreună cu mama în Republica Italiană, XXXXX, cu încasarea din contul pârâtului în beneficiul său a pensiei de întreținere pentru copilul minor în mărime de 1/4 din salariul și din toate veniturile pârâtului, până la atingerea majoratului copilului.

Prin hotărârea din 22 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru au fost respinse acțiunea inițială depusă de Anatolie Cojocaru și acțiunea reconvențională înaintată de Liudmila Cojocaru, ca neîntemeiate.

La 23 noiembrie 2021 Liudmila Cojocaru, reprezentată de avocatul Valeriu Dumitriu, a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii în partea respingerii acțiunii reconvenționale și emiterea în această parte a unei hotărâri noi, prin care acțiunea reconvențională să fie admisă integral.

La 24 noiembrie 2021 Anatolie Cojocaru, reprezentat de avocatul Andrei Starîi, a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii din 22 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și emiterea unei hotărâri noi, prin care acțiunea inițială să fie admisă.

Prin decizia din 05 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Anatolie Cojocaru și a fost admis apelul declarat de Liudmila Cojocaru, fiind casată hotărârea din 22 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și emisă o hotărâre nouă, prin care s-a respins acțiunea depusă de Anatolie Cojocaru și s-a admis acțiunea reconvențională depusă de Liudmila Cojocaru. S-a stabilit domiciliul copilului minor XXXXX cu mama, Liudmila Cojocaru și s-a încasat de la Anatolie Cojocaru în beneficiul Liudmilei Cojocaru pensia pentru întreținerea copilului minor în mărime de ¼ din salariul și alte venituri lunar, începând cu data depunerii cererii reconvenționale – 22 octombrie 2020 și până la atingerea majoratului copilului.

Prin decizia din 28 septembrie 2022 a Curții Supreme de Justiție au fost admise recursurile declarate de avocatul Andrei Starîi în interesele lui Anatolie Cojocaru și avocatul Daniela Mîrza în interesele lui Anatolie Cojocaru și s-a casat integral decizia din 05 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău, cu remiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Prin decizia din 08 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, corectată prin încheierea din 13 decembrie 2022, au fost respinse apelul declarat de Anatolie Cojocaru și apelul declarat de avocatul Andrei Starîi în interesele lui Anatolie Cojocaru și a fost admis apelul declarat de Liudmila Cojocaru, reprezentată de avocatul Valeriu Dumitriu,

fiind casată parțial hotărârea din 22 noiembrie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru în partea respingerii acțiunii reconvenționale și în această parte, s-a pronunțat o hotărâre nouă de admitere a acțiunii. S-a stabilit domiciliul copilului minor XXXXX, cu mama Liudmila Cojocaru și s-a încasat de la Anatolie Cojocaru în beneficiul Liudmilei Cojocaru pensie pentru întreținerea copilului minor XXXXX în mărime de ¼ din toate veniturile, lunar, începând cu data de 22 octombrie 2020 (data primirii acțiunii reconvenționale) până la atingerea majoratului de către copil. De asemenea, s-a încasat de la Anatolie Cojocaru în beneficiul statului taxa de stat în mărime de 150 de lei. În rest, hotărârea din 22 noiembrie 2021 a Judecătorei Chișinău sediul Centru a fost menținută.

La data de 06 februarie 2023, avocatul Andrei Starîi în interesele lui Anatolie Cojocaru a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a deciziei din 08 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 22 noiembrie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, cu pronunțarea unei hotărâri noi, prin care acțiunea depusă de Anatolie Cojocaru să fie admisă.

În motivarea recursului, avocatul Andrei Starîi în interesele lui Anatolie Cojocaru a reținut că instanța de judecată la emiterea deciziei nu a ținut cont de interesul superior al copilului și în mod arbitrar a dat o apreciere prestabilită probelor prezentate de părți. Mai mult ca atât, fiind audiată minora în ședința de judecată, a comunicat instanței că dorește să domicilieze cu tata Anatolie Cojocaru, în Moldova.

La data de 10 februarie 2023, Anatolie Cojocaru a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe și pronunțarea unei hotărâri noi, prin care acțiunea depusă de Anatolie Cojocaru să fie admisă. Iar în cazul în care instanța de recurs va ajunge la concluzia că domiciliul copilului minor urmează a fi stabilit cu mama, a solicitat ca pensia pentru întreținerea copilului minor să fie încasată în mărime de ¼ din toate veniturile, din data de 14 februarie 2022 (când a fost executată hotărârea din 29 aprilie 2021 de înapoiere a copilului minor).

În motivarea recursului s-a indicat că instanțele de judecată incorect au concluzionat momentele reale existente pe cauza dată, făcând referire la declarația nr. 8484 din 06 decembrie 2019 semnată la Consulatul Republicii Moldova din Padova.

A menționat că această declarație este un act unilateral, în care se indică că mama nu are nimic împotriva ca copilul minor să locuiască cu ea, nu este menționat nimic privind acordul comun al ambilor părinți, precum că s-a stabilit domiciliul copilului cu mama. Declarația nu a fost contrasemnată de tatăl copilului.

Recurentul a susținut că declarația enunțată supra nu este un act prin care s-ar fi stabilit domiciliul copilului cu mama, nu este o hotărâre a instanței de judecată unde ar fi stabilit clar că domiciliul copilului minor este determinat cu mama, din care considerente s-a și adresat în instanță pentru determinarea domiciliului copilului minor.

Anatolie Cojocaru a relatat că prin hotărârea din 29 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău, menținută prin decizia din 14 iulie 2021 a Curții Supreme de Justiție, copilul minor XXXXX a fost înapoiat mamei în Italia, unde ultima se află temporar. La materialele dosarului nu este prezentat niciun act legalizat cu respectarea procedurii de

supralegalizare a unui contract de muncă, care ar demonstra că mama are cu ce își întreține copilul minor.

A subliniat că nu și-a răpit propriul copil, pe cazul dat nu este hotărâre de condamnare, iar plângerea prezentată de la trupele de carabinieri nu este o probă relevantă și concludentă pe marginea cazului dat.

Totodată, recurentul a atras atenția că Liudmila Cojocaru are statut de învinuit în cauza penală nr. 2021420676, pornită în baza art. 175 din Codul penal.

Anatolie Cojocaru a mai indicat că XXXXX din data de 20 iulie 2020 până la 14 februarie 2022 a locuit doar cu tata.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Din materialele dosarului rezultă că instanța de apel a expediat la 17 ianuarie 2023 copia deciziei motivate în adresa reprezentantului recurentului, avocatul Andrei Starîi, prin intermediul poștei electronice (f.d. 36, volumul III).

Astfel, recursurile, declarate la 06 februarie 2023 și 10 februarie 2023, sunt în termen.

Prin notificarea din 15 februarie 2023 Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimaților copia recursurilor, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței (f.d. 54, 56-58, volumul III).

Prin referința depusă la 01 martie 2023 Liudmila Cojocaru, reprezentată de avocatul Valeriu Dumitriu, a solicitat declararea recursurilor ca fiind inadmisibile, deoarece recurenții nu au invocat niciun argument plauzibil care ar răsturna concluzia instanței de apel.

La 03 martie 2023, Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului Botanica mun. Chișinău a depus referință, prin care a solicitat instanței ca la pronunțarea hotărârii să se țină cont în exclusivitate de interesul superior al copilului.

În conformitate cu art. 440 alin. (2) din Codul de procedură civilă, completul din 3 judecători prin încheierea din 31 mai 2023 a considerat recursurile admisibile și a dispus examinarea fondului de un complet din 5 judecători, cu invitarea participanților și a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererile de recurs.

În ședința de judecată s-au prezentat: recurentul Anatolie Cojocaru, reprezentantul acestuia, avocatul Andrei Starîi și reprezentantul intimatei Liudmila Cojocaru, avocatul Valeriu Dumitriu. Intimata Liudmila Cojocaru nu s-a prezentat în ședința de judecată, fiind înștiințată în mod legal. Intervenienții accesorii Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului Botanica mun. Chișinău și Direcția asistență socială și protecția familiei Cimișlia au fost citați legal și au solicitat examinarea recursurilor în lipsa acestora.

Recurentul Anatolie Cojocaru și reprezentantul acestuia, avocatul Andrei Starîi, au susținut recursurile declarate și au solicitat admiterea acestora, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Reprezentantul intimatei Liudmila Cojocaru, avocatul Valeriu Dumitriu, a solicitat respingerea recursurilor și menținerea deciziei instanței de apel.

Audiind participanții la proces și studiind materialele cauzei în raport cu recursurile declarate și obiecțiile expuse în referință, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursurile urmează a fi admise, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată, din următoarele motive.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Iar în conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din suportul probator prezent la materialele cauzei rezultă că Anatolie Cojocaru și Liudmila Cojocaru au fost căsătoriți, la 14 ianuarie 2020 căsătoria fiind desfăcută de către Serviciul stare civilă Botanica mun. Chișinău (f.d. 9, volumul I).

Părțile au împreună un copil minor XXXXX, născută la XXXXX (f.d. 8, volumul I).

Înaintând prezenta cerere de chemare în judecată, Anatolie Cojocaru a solicitat stabilirea domiciliului copilului minor împreună cu tata și încasarea de la Liudmila Cojocaru în beneficiul său a pensiei pentru întreținerea copilului minor în mărime de 2000 de lei lunar, până la atingerea majoratului.

Liudmila Cojocaru a înaintat acțiune reconvențională, solicitând stabilirea domiciliului copilului minor cu mama și încasarea din contul lui Anatolie Cojocaru în beneficiul său a pensiei de întreținere pentru copilul minor în quantum de 1/4 din salariul și toate veniturile acestuia.

Prima instanță, fiind învestită cu judecarea prezentei cauze, a ajuns la concluzia de a respinge acțiunea inițială depusă de Anatolie Cojocaru și acțiunea reconvențională înaintată de Liudmila Cojocaru.

Instanța de judecată a reținut că nu este în drept să soluționeze determinarea domiciliului copilului minor XXXXX, indiferent cine este solicitantul, atât timp cât există o hotărâre irevocabilă și care urmează a fi executată, prin care s-a dispus înapoierea copilului minor în statul și locul lui de reședință obișnuită în Italia, or. XXXXX la mama sa, Liudmila Cojocaru, cu preluarea copilului personal de către mama.

Ulterior, instanța de apel a respins apelul declarat de Anatolie Cojocaru și apelul declarat de avocatul Andrei Starîi în interesele lui Anatolie Cojocaru și a admis apelul declarat de Liudmila Cojocaru, reprezentată de avocatul Valeriu Dumitriu, fiind casată hotărârea primei instanțe în partea respingerii acțiunii reconvenționale și în această parte, s-a pronunțat o hotărâre nouă de admitere a acțiunii. S-a stabilit domiciliul copilului

minor XXXXX cu mama Liudmila Cojocar u și s-a încasat de la Anatolie Cojocar u în beneficiul Liudmilei Cojocar u pensia pentru întreținerea copilului minor în mărime de ¼ din toate veniturile, lunar, începând cu data de 22 octombrie 2020 (data primirii acțiunii reconvenționale) până la atingerea majoratului de către copil. De asemenea, s-a încasat de la Anatolie Cojocar u în beneficiul statului taxa de stat în mărime de 150 de lei. În rest, hotărârea din 22 noiembrie 2021 a Judecătorei Chișinău sediul Centru a fost menținută.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut că, ținând cont de vârsta fragedă a copilului și de faptul că acesta locuiește în prezent cu mama, stabilirea domiciliului copilului minor cu mama va permite o mai bună dezvoltare intelectuală și culturală a acestuia, îi va promova abilitățile în privința dezvoltării intelectuale și oferirea unui echilibru psihologic.

Verificând legalitatea deciziei contestate în raport cu prevederile aplicabile la caz și criticile aduse în recursuri, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că instanța de apel, adoptând soluția pe caz, nu a elucidat toate circumstanțele esențiale ale cauzei, ceea ce a dus la adoptarea unei soluții pripite, prin ce se impune casarea deciziei cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele motive.

În conformitate cu art. 240 alin. (1) din Codul de procedură civilă, la deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzelor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admisibilitatea acțiunii.

Potrivit art. 241 alin. (5) din Codul de procedură civilă, în motivare se indică: circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

Conform art. 373 alin. (1), (2) și (5) din Codul de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Prevederile legale enunțate în mod expres obligă instanța de apel să verifice circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, limitele apelului și să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Hotărârea este întemeiată, dacă în ea sunt expuse toate circumstanțele care au importanță la soluționarea cauzei și care au fost verificate în ședința de judecată multilateral, complet și au fost elucidate probele privind circumstanțele constatate ale cauzei.

Respectiv, conform jurisprudenței CtEDO instanța de apel, potrivit regulilor unui proces echitabil, pornind de la aprecierea rolului determinant al concluziilor sale, are obligația să examineze efectiv problemele esențiale care îi sunt supuse aprecierii și să nu se limiteze doar la însușirea motivelor și concluziilor date de instanța inferioară (Hirro Balani c. Spaniei, nr.18064/91 din 19 decembrie 1994 §27; Georgiadis c. Greciei nr.21522/93 din 29 mai 1997 §43).

Reieșind din limitele judecării apelului consfințite în normele enunțate, instanța de recurs constată că soluția instanței de apel nu conține o argumentare clară din care să rezulte certitudinea adoptării soluției la care s-a ajuns, având o motivare superficială, fără a fi abordate toate aspectele importante în speță.

Potrivit art. 3 alin. (1) din Convenția ONU privind drepturile copilului adoptată la 20 noiembrie 1989, la New York, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, în toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotire socială, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate.

Conform art. 9 din Convenție, statele părți vor veghea ca nici un copil să nu fie separat de părinții săi împotriva voinței lor, cu excepția situației în care autoritățile competente decid, sub rezerva revizuirii judiciare și în conformitate cu legile și procedurile aplicabile, că această separare este necesară, în interesul superior al copilului. O decizie în acest sens poate să fie necesară în anumite cazuri particulare, de exemplu atunci când părinții maltratează sau neglijează copiii sau când părinții trăiesc separat și când urmează să se ia o hotărâre cu privire la locul de reședință al copilului.

În speță, Curtea de Apel Chișinău a reținut că, reieșind din avizele autorităților tutelare de la locul de trai al părților și ținând cont de vârsta fragedă a copilului, care în prezent locuiește cu mama, este necesară stabilirea domiciliului copilului minor XXXXX cu mama Liudmila Cojocaru.

Instanța de apel a menționat că apreciază critic Raportul de expertiză judiciară nr. 50 din 22 octombrie 2020 și Raportul de evaluare psihologică din 11 februarie 2021, deoarece au fost efectuate și prezentate unilateral de către Anatolie Cojocaru, iar efectuarea expertizei judiciare psihologice, dispuse prin încheierea instanței de fond din 10 martie 2021, nu a fost posibilă, inclusiv reieșind comportamentul lui Anatolie Cojocaru.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că pe parcursul examinării cauzei în instanța de fond, Liudmila Cojocaru a solicitat dispunerea efectuării unei expertize judiciare psihologice și desemnarea în calitate de expert a lui Mihail Șleahțișchi (Biroul individual de expertiză judiciară „Mihail Șleahțișchi”).

Prin încheierea din 10 martie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru a fost admisă cererea Liudmilei Cojocaru cu privire la dispunerea efectuării expertizei psihologice și s-a încredințat efectuarea raportului de expertiză Biroului individual de expertiză judiciară Mihail Șleahțișchi. Plata pentru efectuarea expertizei a fost pusă în obligația Liudmilei Cojocaru, la fel a fost pusă în sarcina lui Anatolie Cojocaru și a

Liudmillei Cojocaru de a asigura prezența copilului minor Olivia Cojocaru expertului desemnat în vederea efectuării expertizei judiciare (f.d. 161-165, volumul I).

La 02 aprilie 2021 reprezentantul Liudmillei Cojocaru, avocatul Dumitriu Valeriu, a solicitat aplicarea în privința lui Anatolie Cojocaru a amenzii judiciare, invocând că din cauza comportamentului acestuia nu este posibilă efectuarea expertizei (f.d. 172-175, volumul I).

La 11 mai 2021 expertul judiciar Mihail Șlehtițchi a expediat în adresa Judecătoriei Chișinău, sediul Centru o notă informativă, prin care a comunicat că tatăl copilului minor XXXXX a refuzat în mod categoric să se supună atât prevederilor încheierii instanței de judecată cu privire la numirea expertizei psihologice judiciare, cât și deciziei autorității tutelare, prin care a fost aprobat un program de întreveneri ale copilului cu mama. În asemenea condiții, când mama este privată absolut nejustificat de dreptul de a avea acces la copilul său, iar tatăl, la rândul său, și-a adjudecat dreptul de a nu-i oferi acest drept, este imposibil să pornești de la premisa că ar fi posibilă efectuarea unei expertize psihologico-judiciare susceptibile să pună în evidență adevărata atitudine a unui copil minor față de părinții săi (f.d. 182-185, volumul I).

Ulterior, la 07 iulie 2021 Anatolie Cojocaru, reprezentat de avocatul Andrei Starfi, a depus la Judecătoria Chișinău, sediul Centru o cerere, prin care a solicitat examinarea în fond a cauzei civile, menționând că după emiterea încheierii instanței de judecată cu privire la numirea expertizei psihologice judiciare, nu a fost telefonat niciodată de către expert în vederea prezentării împreună cu copilul pentru a purcede la efectuarea expertizei judiciare (f.d. 186, volumul I).

În legătură cu cererile depuse, prima instanță a invitat părțile în ședința de judecată din 21 iulie 2021 pentru a soluționa chestiunea continuării examinării cauzei.

Potrivit procesului-verbal al ședinței de judecată din 21 iulie 2021, instanța de fond a respins cererea reprezentantului pârâtei Liudmila Cojocaru privind aplicarea amenzii judiciare, deoarece nu au fost prezentate înscrisuri care să confirme faptul că Anatolie Cojocaru s-a împotrivit să se prezinte împreună cu copilul la ședințele fixate de către expert (f.d. 225-227, volumul I).

Materialele cauzei atestă că ulterior, examinarea cauzei a continuat fără a mai fi efectuată expertiza judiciară psihologică a copilului minor.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiției constată că la judecarea cauzei, instanța de apel, pe de o parte, nu a reținut și nu a dat apreciere raporturilor extrajudiciare de evaluare psihologică a copilului minor, prezentate de către Anatolie Cojocaru, invocând că au fost efectuate unilateral, iar pe de altă parte, nu a stabilit din vina cărei părți nu a fost posibilă efectuarea unei expertize judiciare, necesară pentru stabilirea profilului psihologic al copilului minor și a atașamentului acestuia față de părinți.

Instanța de apel a menționat doar că expertiza nu a fost efectuată inclusiv reieșind din comportamentul lui Anatolie Cojocaru, fără însă a da apreciere faptului că instanța de fond, prin încheiere protocolară, a constatat că nu a fost probat faptul împotrivirii lui Anatolie Cojocaru de a se prezenta împreună cu copilul la ședințele fixate de către expert. Mai mult ca atât, din materialele cauzei rezultă că Liudmila Cojocaru, în sarcina

căreia a fost pusă plata pentru efectuarea expertizei, nu a achitat costul serviciilor expertului, fără de care este imposibilă efectuarea expertizei.

În conformitate cu art. 118 alin. (1) și (3) din Codul de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel. Circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei sînt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

Reieșind din cele menționate, instanța de recurs conchide că instanța de apel nu și-a executat în deplină măsură obligația legală de a determina circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei și nu a dat apreciere tuturor înscrisurilor prezentate la dosar, împrejurări inevitabile în prezenta cauză, ținând cont de specificul obiectului acesteia – stabilirea domiciliului copilului minor, or, instanței de judecată îi revine sarcina de a stabili acel interes superior al copilului, care ar înclina balanța justiției către mamă sau către tată, astfel interesul superior al copilului fiind singurul criteriu după care instanța se călăuzește pentru a decide cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că, deși în instanța de fond copilul minor a fost audiat și a declarat că dorește să locuiască împreună cu tatăl său, totuși, în decizia contestată, instanța de apel nu a dat absolut nicio apreciere declarațiilor copilului minor, fără a ține cont de prevederile art. 63 alin. (2) din Codul familiei, care stabilesc expres că domiciliul minorului se stabilește de către instanța de judecată, ținând cont de interesele și opinia copilului, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate.

La fel, conform art. 54 din Codul familiei, copilul are dreptul să-și exprime opinia la soluționarea în familie a problemelor care îi ating interesele și să fie audiat în cursul dezbaterilor judiciare sau administrative. De opinia copilului se ține cont în mod obligatoriu, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate, dacă aceasta nu contravine intereselor copilului.

Acest drept al minorului este consfințit și pe plan internațional, prin prisma prevederilor art. 12 din Convenția ONU privind drepturile copilului adoptată la 20 noiembrie 1989, prin care statele părți garantează copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmînd să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate.

Prin urmare, instanța de apel urma să aprecieze fiecare probă privitor la relevanța, admisibilitatea și veridicitatea ei și toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei, fiind obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

Respectarea principiului egalității armelor presupune că fiecare parte trebuie să obțină o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza într-o situație egală în raport cu adversarul său, astfel încât între părți să se mențină un echilibru corect.

În concluzie și în sensul art. 6§1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, instanța de recurs ține să menționeze că instanțele de judecată trebuie să indice cu suficientă claritate motivele pe care își întemeiază hotărârile, iar, având în vedere caracterul determinant al concluziilor sale, să precizeze noțiunile ce implică o apreciere a faptelor supuse examinării.

Date fiind cele relevate, instanța de recurs conchide că soluția instanței de apel nu conține o argumentare clară din care să rezulte certitudinea adoptării soluției la care s-a ajuns, fără a fi abordate toate aspectele importante în speță, respectiv, instanța de recurs fiind în imposibilitatea să exercite controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea hotărârii atacate cu privire la oricare dintre motivele prevăzute de lege, fapt ce dictează remiterea cauzei la rejudecare.

Totodată, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că din prevederile art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, rezultă că trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel doar o singură dată, a fost concepută de legiuitor ca o dispoziție edictată în favoarea părților, urmărindu-se soluționarea într-un termen rezonabil a cauzelor, însă, în speță, aplicarea acestei dispoziții este în defavoarea participanților la proces, aplicarea ei încălcând drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

În asemenea circumstanțe, se decide casarea integrală a deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel pentru a se asigura părților o judecare efectivă a cauzei în ordine de apel, ca garanție a legalității și temeiniciei actului judecătoresc care va fi adoptat.

Din considerentele menționate și deoarece erorile judiciare stabilite nu pot fi corectate de către instanța de recurs, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursurile și a casa integral decizia instanței de apel, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

La rejudecare, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza, să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admit recursurile declarate de către Anatolie Cojocaru și avocatul Andrei Starîi în interesele lui Anatolie Cojocaru.

Se casează integral decizia din 08 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Anatolie Cojocaru împotriva Liudmilei Cojocaru, intervenient accesoriu Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului Botanica mun. Chișinău cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor, încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor și acțiunea reconvențională înaintată de Liudmila Cojocaru împotriva lui Anatolie Cojocaru, intervenient accesoriu Direcția asistență socială și protecția familiei Cimișlia cu privire

la stabilirea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei pentru întreținerea copilului minor, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte, judecător

Tamara Chișca-Doneva

Judecători

Aliona Miron

Ion Malanciuc

Oxana Parfeni

Mariana Pitic